

TASNOVICE, okr. Domažlice, Plzeňský kraj

Raně středověké hradiště

8.–12. století

Význam: Raně středověká fortifikace při nejvýznamnější komunikaci mezi Čechami a Bavorskem.

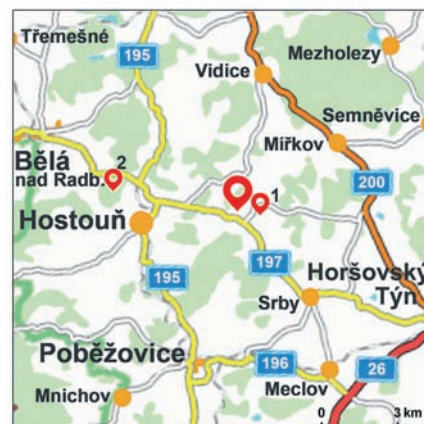
Historie: Nedaleko od česko-bavorské hranice a jejího v minulosti patrně nejfrekventovanějšího přechodu, sníženy mezi masivem Českého lesa a Šumavy v oblasti Domažlicka, leží rozsáhlá raně středověká pevnost. V její blízkosti procházela tzv. Řezenská stezka, jednoznačně nejdůležitější komunikace raně středověkých Čech. Bavorsko v této době představovalo církevní metropoli českých zemí, které byly pouhým misijním územím, na němž se křesťanská víra uchytávala jen velmi pozvolna. Zároveň tvořilo politické centrum jihovýchodu říše Karla Velikého (vládl v l. 768–814) a jeho následovníků, kteří s oblibou sídlili v Řezně, kde učinili celou řadu významných po-

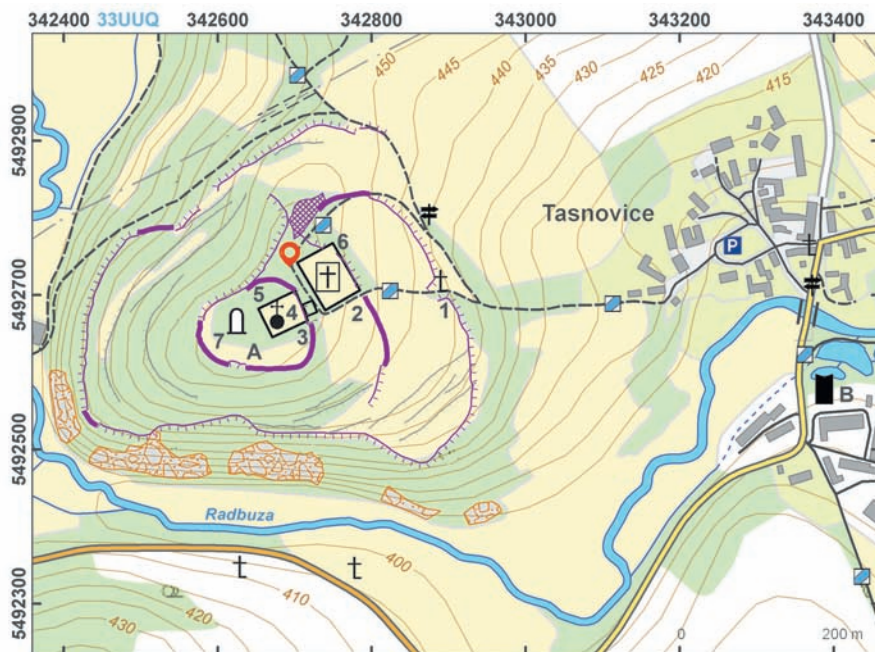
litických rozhodnutí, která výrazně ovlivnila osudy Čech. Řezenskou stezkou však procházeli nejen misionáři, kupci a poselstva, ale také vojska. Jejich pohyb lze očekávat již od počátku 9. století, výslovně jej dokládají písemné prameny pro r. 976 a 1040. Existence hned několika opevněných poloh na obou stranách hranice (např. lokality Spáňov-Smolov či Reichsburg Cham) proto není nikterak překvapivá; Tasnovice představují nejrozsáhlejší z nich.

Počátky raně středověkého osídlení na výrazném návrší mezi Tasnovicemi a Štítary spadají do 8. století. Zda již v této době vzniklo dřevohlinité *opevnění, jehož relikty jsou dodnes v terénu jasně patrné, však není zcela jisté, neboť *valy nebyly doposud archeologicky zkoumány. Již s ohledem na skutečnost, že kostelík sv. Vavřince, který korunuje celou scénérii,

↑ Panorama akropole na hradišti v Tasnovicích. Foto M. Beránek, 2013.

□ Plán lokality zaměřili J. Hasil, P. Taibl a M. Beránek, 2013.

vznikl pravděpodobně až ve 12. století, lze předpokládat, že pevnost nad horní Radbuzou prošla během staletí svého trvání složitějším vývojem a že jednotlivé linie opevnění mohly průběžně vznikat a zanikat. Nakonec byla postavena mohutná pevnost – součet délek všech linií původní fortifikace dosahoval téměř 3 km. Samotný rozsah nutných zemních prací tak dosvědčuje, jak náročný podnik výstavba obdobného *hradiště představovala a potažmo jak významná byla pozice nad horním tokem Radbuzy, již byli dávní obyvatelé česko-bavorského pomezí odhodláni hájit. Přesto se však k lokalitě neváže žádná konkrétní písemná zpráva, takže neznáme ani její dobové jméno.

Popis: Do areálu vede cesta po modré turistické značce, která prochází

dvojicí *předhradí vymezených dvěma liniemi opevnění, jež z východu půlkruhem oddělují vyvýšené opevněné temeno návrší (A) od okolního terénu. První z nich (1) se dnes projevuje jako pouhá, byť výrazná terénní hrana, druhá (2) má již podobu npadného *konvexního útvaru. Navigační bod se nachází mezi dvěma novověkými hřbitovy, těsně pod oválným opevněním temene návrší se sakrální stavbou.

V jihozápadní polovině vyvýšeniny, pro niž jsou typické mnohem strmější a nepřístupnější svahy, se s podobnými fortifikačními útvary setkat nelze. Přesto můžeme předpokládat, že terénní hrany zde byly uměle upraveny a doplněny lehčím ohrazením, palisádou. Jaké aktivity se na ploše předhradí odehrávaly, prozatím není možné říci, návštěvník se však při

procházkze po rozsáhlých plochách nesmí nechat zmást četnými lineárními terénními hranami. Ty totiž nejsou pozůstatkem raně středověkého osídlení či dokonce opevnění, ale vznikly až v novověku jako tzv. agrární terasy – svahové stupně související s oráním půdy.

Srdcem areálu byla oválná *akropole o délce asi 150 m, kterou obepínala třetí linie opevnění (3), jejíž pozůstatky jsou dodnes dobře patrné. Bohužel nelze na základě současného stavu znalostí říci cokoliv určitého o vnitřní struktuře a funkcích areálu; snad s výjimkou faktu, že již v období života hradiště zde stál kostel sv. Vavřince (4), původně patrně tedy románský. Počátky svatostánku, který se dnes prezentuje dílem v raně gotickém a dílem až v barokním hávu, je možno klást o celá desetiletí hlouběji do minulosti.

V areálu hradiště se dnes nachází dvojice novověkých hřbitovů. Zvláště starší z nich (5), který se rozprostírá okolo goticko-barokní stavby kostela, vyniká ponurou malebností díky unikátně dochovanému souboru liti nových náhrobních křížů, které doposud nepodlehly ani zubu času, ani rukám vandalů. Za návštěvu však stojí i druhý, původně protestantský hřbitov (6), který využívala i česká menšina a na němž se pohřbívá dodnes. Vrcholem drobné memoriální architektury je památník padlým v první světové válce (7), který se tyčí přímo na temeni tasnovického návrší.

Necelý kilometr od středu lokality se nachází na jižním okraji Tasnovic *tvrziště (B) s relikty kamenné zástavby a sklepů. Pět kilometrů na západ je možno nalézt na Černém

vrchu nad vsí Svržno *výšinné sídliště s doklady osídlení od eneolitu přes dobu bronzovou až po raný středověk. [jh]

Literatura: Bašta – Baštová 1991; Břicháček – Metlička 1999, 270; Lutovský 2001.

Navigační bod: N 49°34'00.42", E 12°49'28.16" (mezi hřbitovy).

Přístup: Z doporučeného místa parkování v Tasnovicích po modré turistické značce na západ až k hradišti.

Rizika: Velká část areálu je využívána jako pastviny, na kterých lze najít nejen stáda koní, ale i jaky – a těm je lépe se vyhnout!

Okolí: [1] Tasnovice (DO), zaniklá tvrz: N 49°33'59.02", E 12°50'05.99" (0,7 km).

[2] Svržno (DO), pravěké a raně středověké výšinné sídliště: N 49°34'22.63", E 12°45'25.19" (5,0 km).

➤ Pohled na průchod střední linií valu. Foto M. Beránek, 2013.

➔ Starší (katolický) hřbitov při kostele sv. Vavřince s unikátně dochovanými náhrobky z konce 19. a první poloviny 20. století. Foto M. Beránek, 2013.

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Číšecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.